SBORNÍK VĚD VOJENSK

Major
generálního štábu
LADISLAV KOTÍK

PRŮLOM V ARTOIS
DNE 9. KVĚTNA 1915.

PRVNÍ HRDINNÝ BOJ ČESKOSLOVENSKÝCH DOBROVOLNÍKŮ VE FRANCII.

SVAZEK XI.

ZPRACOVÁNO
PODLE SPECIÁLNÍCH DOKLADŮ
MINISTERSTVA VÁLKY
V PAŘÍŽI.

OSMNÁCT PŘÍLOH A
ČTYŘI NÁČRTY.

VYDÁVÁ ČSL. VĚDECKÝ ÚSTAV VOJENSKÝ.

PRŮLOM V ARTOIS

DNE 9. KVĚTNA 1915.

PRVNÍ HRDINNÝ BOJ ČESKOSLOVENSKÝCH DOBROVOLNÍKŮ VE FRANCII.

Major generálního štábu

LADISLAV KOTÍK.

Zpracováno podle speciálních dokladů ministerstva války v Paříži.

1924.

Separátní otisk „Vojenských Rozhledů“ ročník V. číslo 8.—9.

Tiskem Pražské akciové tiskárny v Praze.

PRŮLOM V ARTOIS

DNE 9. KVĚTNA 1915.

I.

PŘEDMLUVA.

Bitva v Artois dne 9. května 1915 jest pro každého důstojníka s hlediska vojenského velmi cenná. Pro důstojníka československého má tato bitva mimo hodnoty čistě vojenské ještě značnou cenu morální.

Pokud se týká stanoviska vojenského, setkáváme se zde s prvním pokusem o průlom na západním dějišti, kde se fronta od zimy r. 1914 ustálila.

Prulom dne 9. května, provedený v úseku 33. armádního sboru, za velení generála Pétaina, se zdařil, avšak úspěchu nemohlo se využíti v pravý čas.

Operace tato ukazuje nám celý vývoj válečného umění a bojových zásad za celé t. ř. války posiční.

Podle zkušeností z bitvy v Artois byla pak provedena v září téhož roku ofensiva Spojenců v Champagni. Generál Petain, který se stal velitelem II. armády, učinil podle průběhu bitvy v Champagni velmi důležité poznatky. Především zdůraznil nutnost hojných prostředků materiálních a když toho bylo dosaženo, uvedl, jakým způsobem se má tento materiál uvésti v činnost, aby se otřáslo nepřátelskou frontou, aby se opotřebovaly nepřítelovy zálohy a aby se pak mohlo přikročiti ke konečnému rozhodnému útoku.

Můžeme říci, že jest to tři léta předem provedený manévr maršála Foche v bitvě v roce 1918, zvané „bataille de France“. Tolik o doktrině.

Pokud se týká bojových zásad, ukazuje nám bitva ze dne 9. května dlouhou přípravu dělostřelectvem, která upozornila nepřítele na brzké útoky a oloupila útočící o výhodu překvapení.

Dlouhodobá příprava měla však své důvody, neboť tentokráte nebylo dostatek hrubého a těžkého dělostřelectva.

Francouzská armáda měla jen staré vzory hrubého a těžkého dělostřelectva.

Ke krátkodobé přípravě a k překvapení mohlo dojíti až tenkráte, kdy bylo dostatek materiálu, a kdy tento materiál nabyl patřičné hodnoty, t. j. až v roce 1918.

Tato operace poučuje nás zároveň o tom, jakého množství střeliva jest zapotřebí, aby se zdolala opevněná fronta, aby se udržel dobytý terén, a aby zastaveny byly nepřátelské protiútoky.

Přes to, že příprava pomocí polních děl 75 mm byla obzvláště pečlivá, bylo předem nutno zmenšiti spotřebu střeliva několik hodin po vyražení k útoku.

Neméně jsou cenné poznatky, pokud se týká pěchoty. Útok dne 9. května vyrazil po vlnách (sledech) s prapory za sebou.

Každá vlna tlačí přímo kupředu sled předcházející, který se stálými ztrátami zeslaboval. Takto se postupovalo až ke konečnému cíli.

Není divu, že se následkem toho jednotky smísily, což značně vadí vedení boje.

I v této příčině viděli jsme později pokroky, neboť se pak stanovily cíle postupné.

První sled měl dobýti prvního cíle, na něm pak měl zůstati a organisovati se, zatím co sled druhý útočil na cíl další.

Tato sestava jednotek za sebou byla změněna postupem času v sestavu s jednotkami vedle sebe; tím se ulehčilo výkonu velení a důsledkem toho i vedení boje.

Poznáváme tudíž veliký vojenský význam bitvy dne 9. května 1915 v Artois.

Bitva tato avšak zaslouží si největší pozornosti všech československých důstojníků pro svou velkou hodnotu m o r á l n í.

Mezi velkými jednotkami 33. armádního sboru byla též „Marocká divise“, k níž patřil „2. pochodový pluk cizinecké legie“.

První rota praporu C tohoto pluku se skládala jediné z Čechoslováků.

A dne 9. května vyrazila česká rota k útoku na německé posice v první linii a na pravém křídle pluku (a divise). Vnikla více než 4 km do německých posic a se třemi prvními prapory pluku legie a 7. plukem alžírských střelců (tirailleurs algériens) prolomila německou frontu, obsadila výšinu 140 a pronikla až k lesíku La Folie.

Tento veliký úspěch byl však draze zaplacen. Ztráty byly bolestné. Poručík Dostál, první československý důstojník, padl na poli slávy.

Avšak oběti tyto neměly býti marné. Je to první krveprolití, první slavný den Čechoslováků, kteří bojovali a umírali pro osvobození své vlasti. Den tento jest počátkem dalších obětí a ostatní slávy, jako u Zborova v roce 1917, u Terronu v roce 1918. Jest předvojem všech ostatních hrdinských činů, které předcházely nesmrtelnou anabasi v Rusku a na Sibiři.

Synové československého národa ukázali se chrabrými bojovníky slavných dob minulých, zasloužilými potomky bojovníků Jana Žižky, neochvějnými tábority a otřásli císařstvím.

Po třistaleté porobě se vzpružila opět česká krev.

Tento vojenský čin v prvních měsících světové války pod praporem Spojenců, provedený v souladu s politikou vedenou za hranicemi a s vytrvalými boji krajanů zůstavších doma, nemohl než vésti k předvídanému cíli, za který se obětovali všichni, kdož padli, t. j. k samostatnosti.

Tyto úvahy odůvodňují náš zájem o tuto skvělou bitvu ze dne 9. května 1915.

Je samozřejmým úkolem a povinností československého důstojníka, který se osobně účastnil těchto bojů, aby vzpomínku na ně zachoval potomstvu.

V Praze dne 10. června 1924.

Major Pierre D a m e.

II.

Průlom v Artois dne 9. května 1915.

(Náčrty č. 1. a 2.)

Povšechný nástin celkového plánu a operace.

Dne 9. května 1915 opustil generál Joffre, generalissimus francouzské armády, Chantilly a zvolil si za místo velitelství Doullens, aby mohl lépe sledovati bitvu, která se právě v ten den vyvíjela v Artois.

Podle plánu, vypracovaného koncem měsíce března generálem Fochem, velitelem prozatímní severní skupiny, měla se X. armáda za velení generála d'Urbala zmocniti výšin u Vimy (kota 140 a 132), které byly jakousi poslední tvrzí města Douai. Takto se mělo dosáhnouti podobného průlomu, jaký se podařil XI. armádě německé (Mackensenově) u Gorlice—Tarnova.

Veškerá opatření byla učiněna a veškeré prostředky byly uvedeny v činnost, aby byl zaručen úplný úspěch.

Podle zkušeností z předešlých bitev, hlavně z poslední bitvy v Champagni (od prosince 1914 až do března 1915), nastínil hlavní velitel operujících armád v svých pokynech ze dne 16. dubna hlavní zásady celkové ofensivy.

X. armádě přiděleno co nejvíce mimořádných prostředků: 9., 20., 17. armádní sbor, pak marocká divise.

Dne 8. května měla armáda 18 divisí, t. j. 225 praporů. Mimo to posunulo hlavní velitelství 2. jezdecký sbor blíže k frontě.

Dělostřelectvo X. armády vzrostlo neobyčejně jednak tím, že bylo odebráno jiným armádám a přiděleno X. armádě, jednak tím, že byla poslána veliká posila ze zázemí. — X. armáda měla 780 polních děl a 293 děl hrubých, nepočítajíc tak ř. dělostřelectvo zákopové a automobilisované. Munice bylo hojně.

Rovněž letectvo X. armády bylo na tehdejší poměry velmi silné; mimo to byly jí dány k disposici:

1 vzducholoď a

1 rota vrhačů plamenů.

Pokud se týká obranných prací, byly tyto práce na celé frontě X. armády zevrubně zdokonaleny.

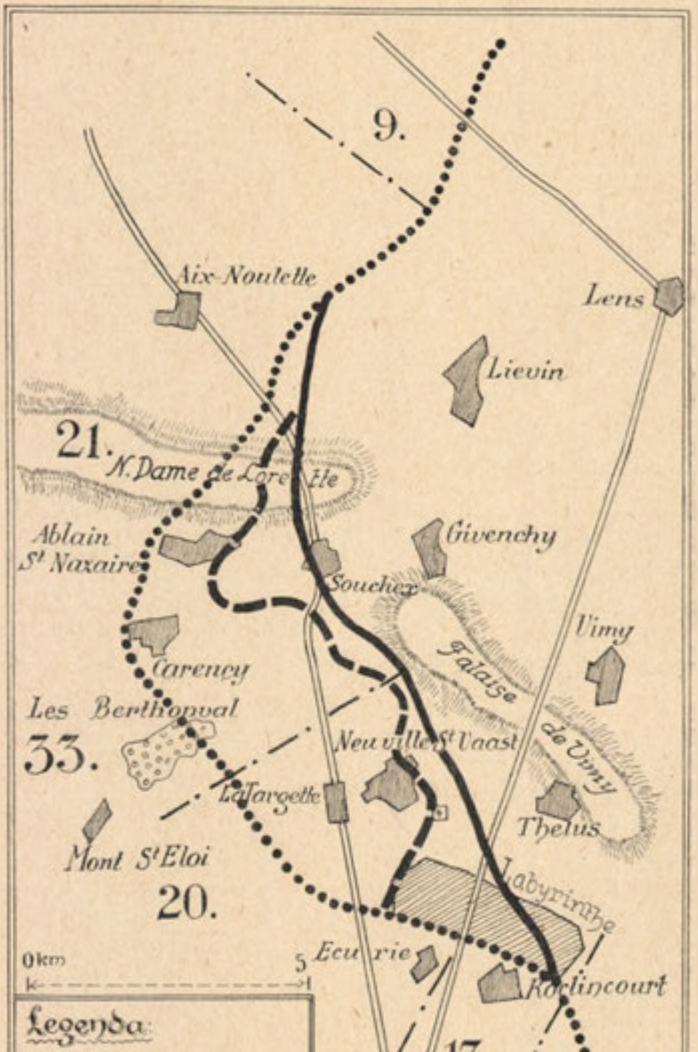
Přípravy tyto nezůstaly však utajeny Němcům; bedlivě zesilovali své obranné prostředky: zřizovali nové organisace, dělostřelectvo posunuli blíže k první linii; posily nebyly však hlášeny žádné. — Na frontě X. armády bylo 6 německých divisí v první linii (VI. armáda prince Ruprechta Bavorského); volné zálohy zdály se dosti slabé (asi 4 divise).

Úhrnem na straně francouzské: veliká přesila početní a materiální. — K tomu nutno připočítati ještě několik výhod rázu čistě morálního: Italie se měla brzy spojiti se Spojenci; nadšení fran-

Náčrt č. 1.

Bitva v Artois

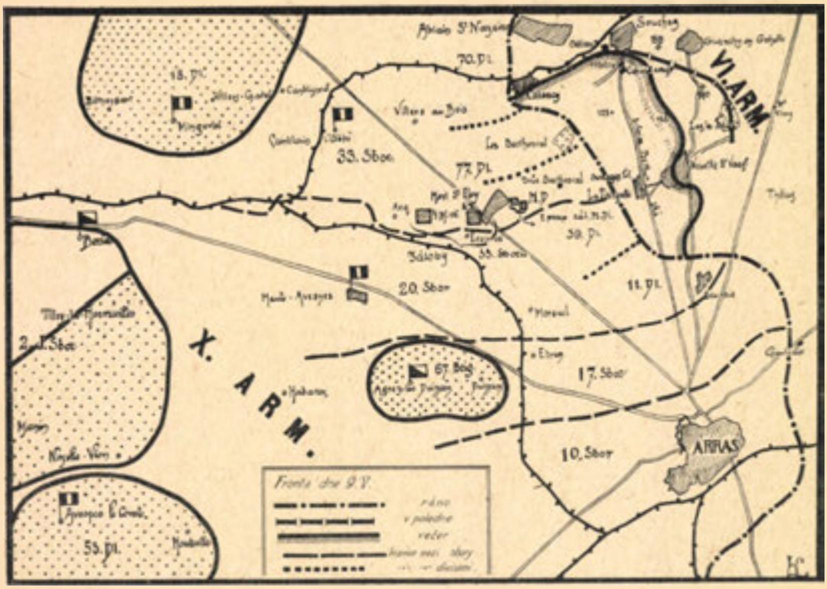
od 9. května do 17. června 1915.

Náčrt č. 2.

Průlom dne 9. května v Artois.

(Všeobecná situace.)

couzských vojáků, vyvrcholené velkolepými přípravami, které se prováděly už po několik týdnů, a konečně pocit, že už brzy vyrazí ze zákopů, aby zahnali nepřítele z národního území, které tolik milovali.

Vojáci generála d'Urbala jsou skvělou armádou, která dává všem veliké naděje. Na frontě „Artois“ každý bez rozdílu myslí to, co napsal dne 8. května podplukovník gen. št. Dufieux, spojovací důstojník hlavního velitelství: „Budeme-li míti zítra štěstí, že se na nás zlaté slunko usměje, den 9. května bude slavným dnem v dějinách této války.“

V úplné shodě s generálem Fochem vydal generál velitel X. armády dne 1. května všem svým podřízeným jednotkám pokyny pro příští operace.

„Dělostřelecká příprava, trvající několik dnů, bude předcházeti ofensivu. Ofensiva bude míti ráz jednotného útoku, provedeného současně 9., 21., 30., 20., 17. a 10. armádním sborem na frontě 20 km, táhnoucí se od Chanteclèru (3 km sev. vých. od Arrasu) až k cestě z Loosu do Rutoire.

První cíl: výšiny Angres, Souchez pro 21. sbor a výšiny 119, La Folie, Thélus, Le Point du jour pro 33., 20., 17. a 10. sbor.

Jakmile bude tohoto prvního cíle dobyto, obsadí se silně a opevní se, aby veškeré nepřátelské protiútoky, mající ho opět dobýti, byly bezvýsledné. Veškeré jezdectvo zahájí ihned pronásledování. K němu se přidá veškerá volná pěchota, které nebude zapotřebí po obsazení dobytého prvního cíle.

Jakmile útok vyrazí, musí se v něm pokračovati s veškerou energií a rychlostí a to ve dne i v noci, dokud nebude dobyto konečného cíle.

Jezdectvo má čeliti každému protiútoku od východu přes Douai, hnáti nepřítele směrem jižním a odříznouti mu ústupní linii na východ.

Armádní zálohy jsou:

67. pěší brigáda (17. sbor) v Agnes les Duisans a Duisans;

53. pěší divise v okolí Avesnes le Comte;

18. pěší divise v okolí Mingoval.

Jezdecký sbor č. 2. bude shromážděn v okolí Berles."

Důsledkem toho vydal generál Pétain, velitel 33. armádního sboru, rozkaz,*) kterým nařizoval:

„70. pěší divise bude držeti v šachu Albain—St. Nazaire, Carency;

77. a marocká divise budou útočiti z linie — hřbet jižně od Carency, cesta z Ecoivres k Targette (mimo) na frontu: kota 119 (východně od Souchez), 140 (jižně od Givenchy en Gohelle).

Dva pluky marocké divise (4. pluk afrických střelců o 3 praporech a 8. pluk zuávů o 4 praporech) jsou sborovou zálohou v Acq a Mot St. Eloy.

Zejména marocká divise, vycházejíc z fronty široké 1400 m, táhnoucí se od okraje lesa berthonvalského až k cestě targettské, má za cíl kotu 140. Výšina tato budiž pevně obsazena s frontou k severo-východu. Generál Blondlat, velitel marocké divise, bude útočiti nalevo 7. plukem afrických pěších střelců a napravo plukem legie (každý pluk o 4 praporech). Z těchto 8 praporů pěchoty bude v první linii 6, jeden prapor od každého pluku bude ponechán v divisní záloze jiho-východně od Mont St. Eloy.

Poznámky:

Tento rozkaz velitele XXXIII. armádního sboru vnucuje několik poznámek:

Rozkaz mluví o útoku dne 7. května, a jak známo, vyrazilo se k útoku až dne 9. Toto dvoudenní zpoždění odůvodňuje se tím, že přípravy pro útok nebyly ještě úplně skončeny. Vidíme, jak těžko jest odhadnouti à priori účinnost příprav, a proto používáme nyní metody jiné, uvádíme totiž v rozkazech vyšších velitelství obvyklou větu: „Den a hodina útoku budou oznámeny později."

Dále víme, že dělostřelecká příprava trvala 6 dnů. Nyní jest a vždy bude snahou velitelství, aby si uchovalo výhodu ne-li strategického, tedy alespoň taktického překvapení.

Daleká příprava pro opětné zahájení ofensivy na nepřetržitou organisovanou frontu, opírající se o nepřekročitelné překážky, bývá podnikána za týmž účelem překvapení ihned, jakmile dojde k stabilisaci. Příprava blízká má však býti zahájena co nejpozději a jest řízena na dobře zvolené přesné body nepřátelské posice.

Tehdy však tyto způsoby nebyly známy, alespoň ne úplně, neboť nebylo zkušeností.

Šestidenní příprava vysvětluje se hlavně tím, že se nepoužilo daleké přípravy tak, jak jí rozumíme nyní, a že nebylo ještě tak mohutných prostředků (na př. tanků), aby se mohla příprava zredukovati na kratší dobu.

Avšak proti jiným operacím, které byly připravovány i 14 dnů, byla šestidenní doba přece jen menší. Jest to první etapa k nynějším zásadám.

*) Příloha 1. a 2.

Příloha č. 18. ukazuje jasně vzrůst prostředků útočné fronty, hlavně dělostřelectva. Vzrůst tento jest důsledkem velkého úsilí v továrnách, důkazem lásky k vlasti, kdy národ přináší nedocenitelné oběti pro stát.

Jedna věc, uvedená v rozkaze armádního sboru, zdá se nám nyní úplně pochybena. Jest to nařízení o nepřetržitém postupu. Avšak nelze ani toto rozhodnutí — dnes odsouzení hodné — à priori zamítnouti.

Vmysleme se dobře do doby! Jsme v roce 1915 a při první průlomové bitvě na západní frontě.

Ba můžeme říci, že právě takovými opatřeními jsme nyní poznali zásady útoků na opevněnou frontu, t. j. zastaviti se na každém cíli, opevniti jej, zabezpečiti se proti možným nepřátelským protiútokům a teprve pak vyraziti na cíl další, a to v takové sestavě, jakou nám vnucují bojová schopnost zasazených jednotek a hodnota dalšího nepřátelského odporu.

Ani nelze odsouditi malou hloubku — ba žádnou hloubku — útočných vojsk.

Bylo to v období, kdy byly v módě linie střelců, sledy útočné bez hloubky.

Avšak tato poznámka se vztahuje jen na malé jednotky první linie. Jen čelní prapory nebyly rozčleněny do hloubky. Ba, v celkové sestavě vidíme prapory za sebou, divisní zálohy a zálohy velitele armádního sboru. Tu jest rozčlenění do hloubky velmi značné.

Později uvidíme, že toto rozčlenění do hloubky bylo také přehnané, ba na škodu.

Průlom v roce 1918, který vede Spojence ke konečnému vítězství, použil všech získaných poučení v útocích let předešlých, a najdeme tam způsoby, které se úplně shodují s nynějšími názory. Konečně musíme říci, že se nynější názory zrodily jen ze zkušeností dřívějších operací.

Není třeba zdůrazňovati, že studiem válečných událostí skutečných nabudeme nejlepšího ponaučení a nejcennějších zásad, které ovšem nutno vždy přizpůsobovati pokrokům vědy, t. j. prostředkům, které máme k disposici my a obránce. Taktické způsoby se neměnívají až za 10 let, jak pravil Napoleon, nýbrž skoro každý rok.

Vojenská věda musí jíti vždy a více než cokoliv jiného s duchem času.

III.

Den 9. května 1915.

Francouzské dělostřelectvo ostřeluje už 6 dnů německé posice, a ačkoli bylo rušeno špatným počasím, podařilo se mu značně a dostatečně poškoditi zákopy protivníkovy, takže se generál d'Urbal mohl rozhodnouti pro znamení k útoku.

Konečně i počasí zdá se přáti operaci. V 10 hodin při zářivém slunci vycházejí francouzská vojska ze svých zákopů.

Zatím co vlevo vyrval XXI. sbor Němcům tři řady zákopu a nemůže už dále postupovati, byv zadržen bočnou palbou děl a kulometů, dobyl IX. sbor menších úspěchů ve směru na Loos. Vpravo obsadil XX. sbor Targette a hřbitov v Neuville St. Vaastu; jeho pravé křídlo jest však zastaveno na svazích jihovýchodně od ves-

ničky. XVII. a X. sbor, jsouce koseny smrtící palbou kulometů, nemohou vyraziti k útoku.

U středu, v úseku XXXIII. arm. sboru, zejména však u „marocké divise“, nabývá francouzské vojsko neobyčejného úspěchu. Zatím co 70. pěší divise oblehla Carency z jihu a jihovýchodu, vnikla 77. pěší divise do zámku Carleulského, dosáhla hřbitova v Souchez a zmocnila se Cabaret rouge; několik menších oddílů dorazilo až na okraj Givenchy, kam právě vnikly skupiny divise marocké.

IV.

Operace marocké divise.

Nejrychleji postupovala marocká divise. „Nadšeno skvělými výsledky dělostřelecké palby, které samo pozorovalo, vyskakuje mužstvo divise jako jeden muž ze zákopů, a sotva se jedna řada ukazuje na okraji zákopu, už jiná divě útočí; bodáky se třpytí na puškách, důstojníci jsou v čele svých oddílů, ... trubači troubí k zteči ..... jest to běh za vytčeným cílem: ke kotě 140.“*)

Příprava terénu.

1. Popis úseku divise.

Marocká divise odchází ze Champagne, jest naložena do vagonů a odjíždí do Artois, kde bylo v okolí St. Polu místo jejího prvního určení. Dalším cílem byla pak kota 140, které měla divise dobýti dne 9. května.

Dne 29. dubna přibyla divise na místo prvního určení a měla 9 dní, aby dokončila organisaci terénu pro útok 9. května.

Divise byla umístěna mezi lesem berthonvalským a silnicí z Ecoivres do Targette; fronta její byla široká 1200—1400 m.

Terén se podobá dlouhé nádrži a ovládá jej silnice vedoucí do Bethune; před touto silnicí byli umístěni Němci. Jest to terén skorem zcela plochý, napříč rozdělený silnicí des Pylones. Uprostřed úseku je dvůr berthonvalský.

Divise generála Blondlata směnila tam 77. p. divisi a zdědila po ní tři linie zákopů dobře sice umístěných, ale zcela bez úkrytů a málo hluboké. Mezi 3. linií a Mont St. Eloy jsou dva okopy, které vedou do úseku divise.

2. Nepřátelské posice, jichž se třeba zmocniti.

Proti těmto organisacím, které jsem právě stručně popsal, jsou německé organisace, které podle zpráv letců mají asi tyto charakteristické znaky:

— velmi silně organisovaná první linie s dvěma výběžky: Ouvrages blancs a výběžek B čelem k východnímu cípu lesa berthonvalského;

— za touto linií je řada organisací (Nuremberg, Tranchée des Boches), které tvoří druhou linii;

— konečně třetí linii tvoří silnice bethunská (tranchée Goethe, Schiller atd.).

Organisace tyto spojují četné okopy buď s Neuville St. Vaast nebo s Carency.

---

*) Slova generála Blondlata v jeho zprávě o operacích marocké divise v úseku berthonvalském.

Němci byli zalarmováni francouzskou přípravou a jali se tudíž ihned zesilovati 2. posici; o tom svědčí nyní rozkaz 5. bavorské divise.

Německé organisace, chráněné velmi mohutnými překážkami, zdály se schopny čeliti každému náporu se strany Francouzů.

3. Organisace útočných skupin.

Sledujíce poněkud podrobněji vydané rozkazy, hlavně pak rozkaz velitele divise a rozkaz 1. brigády, poznáváme určité zvláštnosti, které se nám nyní budou zdáti přehnány, a řekneme, že oba tito velitelé zasahovali do pravomoci svých podřízených, neboť v rozkaze generála-velitele marocké divise čteme o praporech a rotách.

Leč není tomu tak. Mějme na mysli, že den 9. května byl první průlomovou bitvu na východní frontě, a že vlastně nebylo ani známých způsobů, ani zkušeností. Rozkazy tyto jsou celkem pokyny pro provedení průlomu. Nyní se tedy nebudeme diviti podrobnostem, které jsou obsaženy v rozkazech vyšších velitelství.

Pokud se týká provedení samého a taktiky, musíme se vžíti do období měsíce května 1915, kdy se ještě pracovalo s rozvinutými liniemi střelců (ligne de tirailleurs, Schwarmlinie).

Všimněme si nyní organisace útočných vojsk:

První věc, jež se vnucovala velitelství, bylo účelně rozděliti vojska tak, aby každý znal svou úlohu a aby se do své úlohy vžil. Byla to vlastně specialisace jednotek.

Touto specialisací — která měla konečně dobré výsledky, — měla se operace bez nových rozkazů okamžitě a souvisle provésti a vyvinouti a tím měl býti nepřítel odzbrojen.

Útočná vojska byla tudíž rozdělena takto:

V čele byly zasazeny skupiny granátníků a pionýrů, kteří pod ochranou skupin granátníků měli dokončiti ničení nepřátelských překážek.

Za nimi následovala útočná vojska (3 roty u každé brigády).

Dále pak družstva pionýrů s nářadím a dynamitovými náboji měla zničiti nepřátelské palebné prostředky, které tam zůstaly, vyhledati minová pole, obrátiti zákopy.

Zároveň postupovaly skupiny čističů zákopů, ozbrojené revolvery a noži, mající dokončiti ničení nepřátelských skupin nebo jednotlivců, zbylých v zákopech.

Ve druhém sledu: 3 roty.

V brigádní záloze: 3 roty, které sledovaly postup a byly organisovány jako jednotky 1. linie (viz př. č. 7.).

Taková byla materiální příprava.

4. Morální stránky

nebylo také opominuto (viz přílohu č. 1.). Vojsko marocké divise bylo na vysokém stupni morální hodnoty. Na obličejích vojínů mohl každý pozorovati radost. Vojáci legie, střelců a zuávů vraceli se ráno z noční práce, zpívajíce. Všichni věřili ve vítězství. Velitel pluku ciz. legie, plukovník Pein, hlásil veliteli divise: „Mužstvo moje půjde na zteč bez toreb, aby mohlo lépe utíkati, a kdyby snad překážel stejnokroj, vím, že by se svléklo; koty 140 dobude jistě!“

Provedení útoku.

a) Úkol.

Rozkaz velitele armádního sboru nařizuje zmocniti se výšin 119 (vých. od Souchez) a 140 (j. od Givenchy), organisovati tyto výšiny a pak volnými jednotkami a jezdectvem pronásledovati nepřítele (příl. 2.).

Marocká divise měla za cíl kotu 140, které měla dobýti dvěma pluky (2 pluky sborová záloha v Mont St. Eloy a Acq.). (Viz náčrt č. 3.).

Zde vidíme myšlenku hlavního velitele opět se rýsovati a přenášeti se do rozkazu velitele 33. armádního sboru: prolomiti frontu německou a vyhnati nepřítele z národního území — pronásledování. Tato myšlenka jest obsažena už v prvním rozkaze generála Pétaina (viz přílohu č. 1.) a v rozkaze hlavního velitele (viz nahoře).

b) Opatření velitele marocké divise.

Z rozkazu velitele XXXIII. armádního sboru už víme, že velitel marocké divise měl k disposici jen 2 pluky a že ostatní 2 byly v záloze (3 prapory 4. pluku afrických střelců a 4 prapory 8. pluku zuávů (viz náčrt č. 3.).

Fronta divise jest široká asi 1½ km.

Velitel divise, aby si zajistil co největší souvislost úsilí, rozhodl se zasaditi oba pluky vedle sebe, a to každý se třemi prapory*). Pluk legie byl zasazen vpravo (jih), 7. pluk afrických střelců (tirailleurs) vlevo (sever).

Velitelé brigád disponovali pro útok třemi prapory z každého pluku, který měli k disposici.

Čtvrté prapory byly k disposici veliteli divise. (Viz náčrt č. 3.).

c) Provedení útoku.

Vojska byla umístěna ve 4 hod. 30 m. Slunce vycházelo nádherné; bláto v zákopech poněkud vyschlo.

Dělostřelecká příprava začala v 6 hodin. Zdá se, že rány dopadají velmi přesně, a brzy hlásí pěchota, že se v překážkách objevují mezery.

V 10 hodin prodloužilo dělostřelectvo palbu a pěchota vyrazila k zteči. (Náčrt č. 4.)

Němci se drží beznadějně: dělové granáty, koule kulometů a ručnic, šrapnely vybuchují mezi útočníky a způsobují jim ohromné ztráty. Důstojníci a poddůstojníci mizejí druh za druhem.

Útok pokračuje však nezastavitelně.

Pluk francouzské cizinecké legie**) prolomil odpor posice „Ouvrages blancs“ a přešel už přes silnici Arras-Béthune. Od této chvíle byl XX. sbor odkryt na svém pravém křídle, a nemohl už tak rychle postupovati, trpě bočnou palbou od Neuville St. Vaastu. Avšak v 11 hodin přece dosáhly jeho pomíšené jednotky, které neměly už ani kádrů, koty 123 a v 11 hod. 30 m. dosáhly konečného cíle: koty 140. Několik skupinek postoupilo až na okraj Petit Vimy a několik mužů vniklo do vesničky.

Útok 7. pluku marockých pěš. střelců nebyl méně rázný. Ačkoli byly roty tohoto pluku od počátku v křížové palbě kulometů a děl 77 m/m, pocházející z „Ouvrages blanc“, dosáhly přece nepřátelských zákopů, ba překročily je. Maročtí střelci, ačkoli byly jejich jednotky zcela pomíšeny a ztenčeny, přece dobyli silnice béthunské.

*) Jeden pluk měl tehdy 4 prapory.

**) Jehož prapor C měl první samostatnou českou jednotku s českým praporkem, zvanou Compagnie „Na zdar“.

Tam nastala maličká přestávka. Jednotky zavedly pořádek a pokračovaly za houževnaté palby s koty 140; této koty dosáhly čelní prvky v 11 hod. 25 m.; několik střelců postoupilo až do Givenchy.

Marocká divise dosáhla svého cíle v 11 hod. 30 m. a byla takto postavena: kryjíc se na svém pravém křídle, opírala se o lesík „La Folie", dále obsadila kotu 140 a organisovala čelem k Souchez krytý příkop, spojující Givenchy s Cabaret rouge. „U nepřítele úplný zmatek; nepřítel sice na některých místech odporoval, ale odpor jeho nebyl organisován. Zdá se, že i dělostřelectvo prchlo. Zvláštní podívané poskytovaly nám výbuchy ve velké výši — nepřítel pozbyl asi organisace."*)

V Douai balili němečtí důstojníci překotně svá zavazadla. Ranění a nemocní byli posíláni z nemocnic do Německa.**)

Vojska francouzské první linie trpěla však velice bočnou palbou od Souchez, a zejména od Neuville a La Folie, kde se nepříteli podařilo zbudovati novou obrannou posici.

Marocká divise byla v situaci velmi odvážné, protiútok řízený z této krajiny byl by býval pro ni velmi nebezpečný a byl také velmi obáván. Francouzská vojska byla úplně znavena tak rychlým postupem a těžkými ztrátami, které byla utrpěla. Jednotky obou útočných pluků byly úplně pomíšeny. Konečně u domorodých pluků marocké divise nastala ještě ta vážná komplikace, že veškeří důstojníci a poddůstojníci byli padli. U 1. pluku cizinecké legie zůstal jen jeden štábní důstojník. Vše, co se po takovém úsilí mohlo žádati od těchto vojsk bylo odporovati na místě. K tomu bylo však ještě zapotřebí, aby je dělostřelectvo vydatně podporovalo, a aby jim přišly co nejdříve posily. Ale v této rozhodné chvíli nebylo ani posil, ani dělostřelectva umístěného tak, aby mohlo účelně podporovati obránce terénu těžce dobytého.

Jest pravda, že dělostřelectvo až dosud poskytovalo pěchotě vydatné podpory. Po prvé po ustálení fronty postupovalo dělostřelectvo za pěchotou. Velitelé dělostřeleckých oddílů hojnou měrou použili 400 ran, které jim byly přikázány pro každé polní dělo, a ponechali si jen, „co se jim zdálo nezbytné pro zastavení protiútoku, anebo, kdyby musili podporovati nový postup"*), t. j. 60 až 70 ran pro dělo. V 11 hod. 30 m. došel na velitelství do Mont St. Eloy rozkaz, že se nesmí spotřebovati až do noci více než 300 ran pro dělo. Ihned bylo reservováno 50 ran pro případný protiútok, a na podporu pěchoty nezbývalo už téměř nic. Veliteli X. armády byla ihned zaslána pilná žádost o dodatečné střelivo. Toto střelivo mohlo však dojíti se vším přičiněním do Camblain l'Abbé až v 17 hodin, a to bylo už pozdě, aby se ho eventuálně použilo ještě za dne. Zálohy také nedojdou včas. Víme, že si generál Blondlat ponechal dva prapory v záloze. Prapory tyto postupovaly v šlépějích svých pluků a byly jim dány k disposici v 10 hod. 45 m. Aby si mohl znovu zříditi zálohy, žádal velitel marocké divise generála Pétaina, velitele XXXIII. sboru, o vrácení 8. pluku zuávů.

Pluk ten byl uveden v pohyb v 11 hod. 25 m.; zůstal však v původním postavení v Mont Saint Eloy — byl tedy více než 7 km od první linie a nebyl by už došel v pravý čas, aby zabránil otřesení první linie.

*) Generál Blondlat.
**) Zprávy tajného zpravodaje.

První prapor tohoto pluku byl ihned poslán veliteli pluku cizinecké legie (12 hod. 10 m.); postupuje přes Ouvrages blancs a Neuville St. Vaast a umístí se na pravém křídle 1. pluku. Došel na místo v 16 hod. 15 m. Za půl hodiny následuje druhý prapor (12 hod. 45 m.); má čeliti německému protiútoku, který by vycházel od La Folie. V touž dobu je vyslán 3. prapor směrem na kotu 123 (7. pluk marockých střelců) a opustí ve 13 hodin dvůr berthonvalský. Generál Blondlat má tedy u dvora berthonvalského jen jeden prapor v divisní záloze (IV./8.).

Nyní se dozvídá velitelství o úspěchu marocké divise. Všem zálohám rozkázáno posunouti se kupředu. Generál Pétain vysílá poslední svůj pluk (4. pluk marockých střelců) ve 13 hod. 45 m. z Acq do Mont Saint Eloy a generál d'Urbal odesílá ve 13 hod. 30 m. z Bethonsard do Cablain l'Abbé (XXXIII. sbor) svou 35. pěší brigádu (18. divise), kdežto 36. brigáda obdrží rozkaz přemístiti se: čelo ve výši Cambligneulu, zadní prvky do Villers Châtelu.

Jakmile se tyto pohyby skončí, bude moci generál Pétain disponovati 4. plukem mar. střelců ve prospěch generála Blondlata, o čemž jej ihned zpraví (13 hod. 30 m.); 35. pěší brigáda jest však 12 km od první linie a dorazí až v 17 hod. do Mont Saint Eloy.

Během těchto nekonečných 4 hodin změnila se situace v neprospěch Francouzů. Němci neprodleně shromáždili veškeré volné zálohy. 115. divise byla alarmována v Douai, naložena bez koní a bez vozů do vagonů a poslána na Petit Vimy a La Folie; tam ji brzy hlásili francouzští letci. Jestliže se na pravém křídle udrží pluk cizinecké legie, nebudou maročtí střelci v nebezpečí. Avšak už od 12 hod. 40 m. neustává velitel pluku marockých střelců volati o posilu, o kulomety a o dělostřeleckou podporu. Jeho první linie nemá skoro střeliva; plukovníkovi se zdá, že 1. linie upadá, a prosby jeho jsou důtklivější a důtklivější. Generál Blondlat vydává v jeho prospěch dvě ze svých čtyř posledních rot. Ve 14 hod. 45 m. vyráží očekávaný německý protiútok. Velitel 7. pluku marockých střelců hlásí výsledek veliteli divise: „Postrádajíce záloh a nemajíce dosti střeliva, musili maročtí střelci opustiti kotu 140... Posily nezbytně potřebné .... Nemám spojení s dělostřelectvem, dělostřelectvo nestřílí a nepodporuje nás .... Není už důstojníků.“

Maročtí střelci usilují ještě, aby se zachytili 200 m za opuštěnou posicí; musí však i tuto posici opustiti a zreorganisovati se za úvozem koty 123 pomocí praporu 8. pluku zuávů, který právě přišel.

Tento ústup měl v zápětí, že i sousedící legionáři byli nuceni ustoupiti; ustupují však v pořádku, ba podařilo se jim zmařiti palbou svých kulometů i německý protiútok na 140.

Úhrnem drží Francouzové v 15 hod. 30 m. úvoz koty 123 a příčnou linii, spojující svahy koty 140 s polní cestou, vedoucí z Neuville do Cabaret-rouge. Podél této cesty jest zbudována druhá linie. Části marockých střelců drží béthunskou silnici. Veškeré jednotky jsou pomíšeny a bez velitelů.

Nelze už pomýšleti na opětné dobytí ztraceného území, alespoň dokud nepřijdou očekávané čerstvé posily. Generál Blondlat nařizuje udržeti se na místě a děj se co děj nepustiti půdu tak draze vykoupenou.

Má velikou starost, aby mu přišly zálohy co nejdříve. 4. pluk marockých střelců dospěl již skoro ke dvoru berthonvalskému Velitel marocké divise nevyčkává jeho příchodu a vzdává se svých posledních dvou rot zuávů. V 15 hod. 50 m. vydává tento rozkaz:

Náčrt č. 8

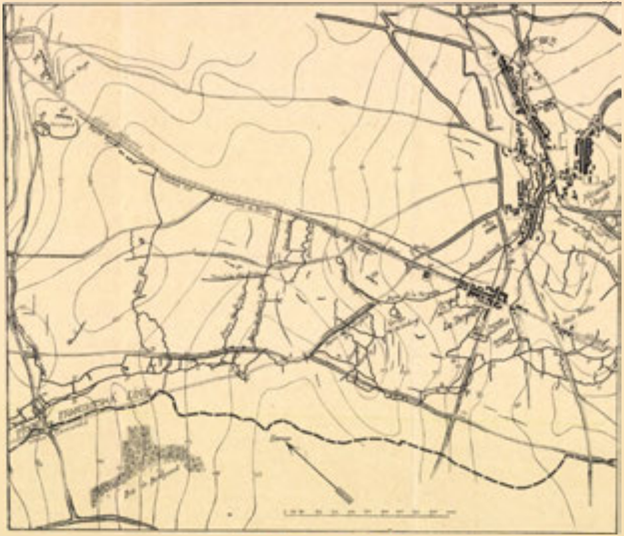
Všeobecná situace marocké divise

a nepřátelské organisace před její frontou dne 9. května 1915.

Náčrt č. 4.

Úsek Neuville St. Vaast.

„Jeden prapor marockých střelců bude ihned postupovati na levé křídlo divise, jiný na kotu 140; třetí k lesíku jižně od koty 140.“ Generál Pétain přesunuje svou 35. pěší brigádu z Camblain l'Abbé na Acq a Mont St. Eloy. Generál d'Urbal konečně poněkud přibliží 67. brigádu a pošle ji do Etrun a Duisans, zatím co se 53. pěší divise přemístí do okolí Wanquetina (16 hod. 20 m.).

V první linii trvá šílený boj. Němci ostřelují bočně děly a kulomety úvoz; jiné smrtící palebné přepady pocházejí se západních svahů koty 140. Stále je pozorovati německé posily; vycházejí z hájů La Folie, a francouzské dělostřelectvo, jehož střelivo se vyčerpává, nemůže jich zastaviti. Protiútok následuje za protiútokem; jsou sice jen místní, ale zato nepřetržité. Tyto protiútoky způsobují hned malý ústup, hned malý úspěch, vzbuzují však neustále hlasy o posily.

Generál Blondlat vyhovuje stálým prosbám o posily a vysílá na ohrožená místa prapory 4. pluku marockých střelců, jakmile mu přicházejí: jeden prapor v 17 hod. 15 m. do severní části lesa berthonvalského, druhé dva prapory v 17 hod. 40 m. na kotu 140 a na Ouvrages blancs.

Situace francouzská se už do večera nemění.

Na sklonku dne táhne se francouzská linie „poněkud západně od koty 123, opírajíc svá křídla o Cabaret rouge a Neuville“.*)

Situace záloh jest tato:

marocká divise:

1 rota 8. pluku zuávů,
2 prapory p. pl. 32. (35. brigády);

XXXIII. sbor:

1 pluk a 1 prapor 35. brigády,
1 pluk 36. brigády;

X. armáda:

1 pluk 36. brigády,
53. pěší divise,
1 pluk 67. brigády.**)

Večer nedržela sice marocká divise kotu 140, ale přece prolomila celý obranný systém německý.

Za malou hodinku pluk cizinecké legie a 7. pluk tirailleurs se zmocnily těchto organisací, o kterých Němci pracovali po měsíce.

Úspěch byl veliký, ale byl draze zaplacen.

Velitel 1. brigády, plukovník Pein, byl mrtev, pluk legie měl veliké ztráty:

velitel pluku — raněn,
3 velitelé praporů mrtví,
50 důstojníků a
2047 mužů raněných nebo mrtvých.

Rovněž 7. pluk afrických střelců utrpěl veliké ztráty:

50 důstojníků,
1933 mužů.

---

*) Generál Blondlat.

**) Druhý pluk 67. brigády byl dán k disposici veliteli XX. sboru v 18 hodin 30 minut.

V.

Operace pluku cizinecké legie.*)

Zbývá nám ještě stručně pojednati o operacích pluku legie, které nás obzvláště zajímají jednak proto, že pluk tento vykonal největší úsilí, a také proto, že při tom poznáme zajímavou a důležitou činnost 1. roty praporu C, t. j. tak řečené „Compagnie Na Zdar“ za velení kapitána Sallé. Rota naše tvořila pravé křídlo divise, a utrpěla značné ztráty.

Účel operace dne 9. května známe (viz operační rozkaz XXXIII. armádního sboru a rozkaz „marocké divise“, příloha č. 2. a 5.).

Pluk měl útočiti na: ouvrage P, ouvrages blancs, tranchée M a pak ouvrage de Nuremberg, tranchée Schiller.

Osa útoku: boyau Weimar — kota 140. Veškeré jednotky pluku byly umístěny v 5 hodin.

V první linii prapor C (major Noiré),
ve druhé linii prapor D (major Muller),
ve třetí linii prapor A (major Gaubert).

Prapor B (major Collet) zůstal v divisní záloze (viz náčrt č. 3.).

Dělostřelecká příprava na nepřátelské zákopy se začala v 6 h.

Útočný prapor rozčlenil se k útoku v 9 hod. 40 m. (viz přílohu č. 9), a to:

(3 roty C) zprava doleva
rota C^1 (česká rota),
rota C^2 (polská rota),
rota C^3 (Belgičané a Lucemburští).

Rota C^4 (řecká rota) byla umístěna ihned za útočným sledem, a sice v okopu vedoucím do výchozí základny 1. sledu.

Hodina útoku: 10 hodin.

Přesně v 10 hodin vyrazil útočný prapor ze zákopů v čele s velitelem praporu a ostatními důstojníky a poddůstojníky. Každý byl přesně na svém místě. Byl to nádherný obraz poslušnosti a velké morální hodnoty.

Čelní roty v jednom sledu vyřízené — podle tehdejších theorií — jako na cvičišti řítily se na nepřítele.

Naše rota (kapitán Sallé) na ouvrage P jižně od ouvrages blancs;

polská rota (C^2) na ouvrages blancs;

Lucemburští a Belgičané na tranchée M, severně od ouvrages blancs.

Rota C^4 postupovala v šlépějích střední roty (C^2).

Útočné roty překročily s překvapující rychlostí a bez značných ztrát první německý zákop. Několik vteřin potom padl velitel a otec praporu, major Noiré, smrtelně byv zraněn, se svým poddůstojníkem. Brzy nato padl raněn kapitán Sallé, velitel české roty, kterou tolik miloval, dva poručíci mrtvi. Velitel roty C^2 byl raněn, velitel roty C^3 a jeden z jeho důstojníků mrtvi, jiný padl raněn.

Četní nepřátelé bojují tvrdošíjně a střílejí o překot; mnoho našich bylo raněno. Do našich řad dopadá mnoho dělových ran, které způsobují citelné ztráty.

Prapor D řítí se jako blesk do útočného zákopu a prapor A do zákopu 1. linie.

---

*) 2. pochodový pluk 1. pluku cizinecké legie.

V 10 hod. 20 m. vyráží už prapor D ze svého zákopu, postupuje v šlépějích praporu C a míří na jeho cíle; dobývá jich o několik minut později než prapor C.

Oba prapory C a D pokračují v postupu. Velitel pluku podplukovník Cot, jde s praporem D a velitel brigády, plukovník Pein přemísťuje se za ním na Ouvrages blancs.

Oba čelní prapory překročily ouvrage de Nuremberg; jejich roty byly už pomíšeny, ale poslední odpor nepřítelův na Ouvrages de Nuremberg už byl zdolán.

Nyní nastává choulostivý okamžik, neboť prapory mají postupovati na kotu 140, a musí tudíž změniti směr postupu poněkud doleva a překročiti silnici, vedoucí z Arrasu do Béthune.

Dvě čety kulometné roty postupují s praporem D.

V 10 hod. 30 m. postupují oba čelní prapory velmi rychle a bez zastávky. Avšak mnoho částí nemá už velitelů a pomíšení vzrůstá.

Velitel podpůrné roty C^4 padl byv zraněn při přechodu přes Ouvrages blancs. Čtyři jiní důstojníci padli; z nich velitel roty $C^{\cdot}$ mrtev. Jediný poručík, jsa podporován několika poddůstojníky, vede statečně prapor C směrem na 123 a na 140 za zuřivé palby, pocházející z Neuville St. Vaastu. Několik skupin praporů C a D, zlákaných osadami, postupuje na La Targette a Neuville St. Vaast.

Prapor A se svým velitelem v čele vyrazil ze zákopů a bezohledně postupuje na ouvrages blancs.

Nemožným postupem 156. p. pluku (levý pluk 39. divise, operující napravo od marocké divise), brzděným silnými překážkami za Targette, bylo by pravé křídlo marocké divise značně ohroženo případným protiútokem Němců z Neuville St. Vaastu. Velitel brigády a skoro v týž okamžik i velitel pluku legie nařizují praporu B, který se byl v 10 hod. přemístil na Ouvrages blancs, aby postupoval za předcházejícími 3 prapory.

Bylo proto nařízeno
rotě B^2 postupovati na hřbet 123—140;
rotě B^3 postupovati za ní;
rotě B^4 krýti celkový pohyb vpravo.

Prapor dosáhl šťastně hřebenu Ouvrages blancs, ale byl jako ostatní vydán silné střelbě se severních okrajů Neuville St. Vaastu.

Čelní prapory postupovaly — ba téměř letěly — k cíli, ke kotě 140 přes smrtící palbu z Neuville St. Vaastu.

V 11 hodin prapor C, skládající se už jen z několika pomíšených skupin a skoro bez velitelů, dosáhl koty 123. U praporu zůstal jen jediný důstojník, který svou energií zavedl prapor až za zmíněný vrch. Prapory D a A hrdě pokračovaly v postupu, stále majíce na mysli svůj cíl, „kotu 140“, a utrpěly značné ztráty.

Částice praporu D smísily se s částmi čelních praporů a byly rozčleněny od hlavní silnice až po hřeben koty 123.

Na levém křídle operovali se stejnou bravurou afričtí střelci (3. pluk tirailleurs).

Zlomky jednotek pluku legie postupovaly stále v svých vytčených pásmech na kotu 140. Pravé křídlo bylo vydáno ničivé palbě kulometů od Neuville St. Vaastu, ale přece postupovalo, ačkoliv pomaleji.

V 11 hodin 30 min. dostihly nepatrné zbytky praporu C koty 140. Několik vojínů je u malého lesíčku severovýchodně od koty 140.

Ve 12 hodin byla situace tato:

Zbytky praporů C, D, A na kotě 140 a v malém lesíčku sev.-vých. odtud.

Jiné částice jsou několik metrů od okraje lesíka La Folie (zbytky praporu D čelem k lesíku a ke dvoru La Folie; čelem k polní cestě z Neuville St. Vaastu, ke kotě 140, zbytky praporu A).

Roty praporu B postupují stále přískoky a překročily silnici béthunskou (2 roty), 2 roty dosáhly násypu asi 100 metrů východně od této silnice.

Ve 12 hodin 45 min. byl raněn velitel pluku, podplukovník Cot; dal ihned rozkaz majorovi Colletovi, veliteli praporu A, aby postupoval na kotu 140, a aby tam byl zálohou. Velitel pluku poukázal ještě na nutnost chrániti se na pravém křídle proti protiútoku z La Folie, která byla stále v rukou Němců; zároveň svěřil majorovi Colletovi velení pluku.

Za chvíli nato nařídil velitel brigády veliteli pluku legie, aby zpomalil postup čelní roty praporu A, zastavil ostatní roty a aby se střežil na pravém křídle. Nový postup mohl býti zahájen až po novém rozkaze.

Velitel brigády přešel na kotu 123, aby sám posoudil situaci, která byla dosti vážná. Na cestě, když už byl překročil chodník vedoucí z Neuville St. Vaastu do Cabaret rouge, byl raněn, a nemohl nadlouho podržeti velení. Zůstal tudíž v úseku 1. brigády jen major Collet, velitel praporu A pluku legie. Major Collet pokračoval v záměrech velitele brigády; roty B^1 a B^2 postupovaly pomalu na kotu 140; ostatní 2 roty zůstaly za náspem, vedoucím podél silnice béthunské.

Prvky čelních praporů utrpěly velmi značné ztráty jednak bočním ostřelem z Neuville St. Vaastu, a z La Folie, jednak dělostřelectvem, které zahájilo velmi hustou palbu.

Francouzské dělostřelectvo střílelo už velmi krátké rány a poškodilo i vlastní částice, zastavené čelem k lesíku La Folie.

Přesto však nelze odsuzovati toto dělostřelectvo, které nebylo zvyklé na pohyb tak rychlý, který provedla marocká divise a hlavně pluk legie, na rychlost, které ani velitelství nemohlo předvídati.

Jednotky marocké divise (3. pluk střelců a legionáři) byly už úplně pomíšeny na hřbetu 123—140. Velitelů už nebylo a boj byl zuřivý jako nikdy dosud; nelze se tudíž diviti.

Všude, kam se člověk podíval, viděl jen statečnost, avšak nic platno, v postupu se už nemohlo pokračovati — svěží síly nepřicházely.

Každý postřehl ihned svou povinnost a zachytil se co nejlépe na dobyté půdě. Hrdinná prsa hrstky živých byla pevným pancéřem za silné palby, vycházející z lesa La Folie a z Neuville St. Vaastu.

Všichni čekají netrpělivě na příchod čerstvých posil, aby se mohli znovu vrhnouti v útok, nedbajíce únavy a útrap boje. Legie prokázala ještě po nevylíčitelných únavách svou zdatnost a velkou morální hodnotu. Vojáci, nadšení slavným vítězstvím dobytým dopoledne a s vědomím, že vykonali svou povinnost podle rozkazů svých velitelů, kterým plně důvěřovali, dokázali neméně obdivuhodnou vlastnost vojenskou a byli pevně odhodláni neustoupiti ani píď půdy, tak těžce dobyté.

Avšak kolem 15. hodiny 30 min. musila skupina střelců (tirailleurs), zachytivší se na severní části výšiny 140, ustoupiti před zuřivými protiútoky Němců. Sousední skupina legionářů octla se proto v situaci neudržitelné, a musila též ustoupiti. Ústup děl se v malých skupinách a ve vzorném pořádku, jen podporován četou kulometů legie, ostřelující výšiny koty 140, takže se Němcům nepodařilo je překročiti.

Vojska zachytila se znovu pod kotou 140 na široké příčné linii, spojující svahy koty 140 s polní cestou Neuville St. Vaast-Cabaret-rouge.

Podél této cesty utvořili legionáři, pomíšení se střelci, druhou linii, na níž se také usadila rota legie B^4.

Jiné skupiny střelců drží silnici béthunskou.

Kolem 16 hodin nařizuje prozatímní velitel pluku legie, major Collet, organisovati dosavadní posice a hájiti je stůj co stůj do posledního muže až do příchodu posil.

Ke sklonku dne zesílil první linii jeden prapor zuávů.

V 21. hod. nařizuje velitel pluku legie, aby se veškeré prvky pluku stáhly k silnici béthunské, jakmile je smění jednotky jiného pluku.

Ve 4 hodiny ráno dne 10. května jsou veškeré zbytečky pluku shromážděny v příkopech silnice.

Takový byl průběh boje u pluku legie, který byl nejslavnějším plukem francouzské armády; pod jeho praporem bojovali čestně a zdatně první chrabří Čechoslováci, tvořivší 1. rotu praporu C „Compagnie Na zdar“ — byli pokládáni za elitu pluku.*)

VI.

Závěr.

Za této skvělé operace, kterou jsem se právě pokusil vylíčiti, podařilo se marocké divisi s velikými ztrátami**) za několik hodin vniknouti 4 km do nepřátelských linií. Divise překročila hřeben u Vimy a provedla průlom, který byl cílem operace.

Přes všechny mocné prostředky, které měla X. armáda, nemohlo se průlomu využíti.

Jaká byla toho příčina?

Všeobecně se uznávalo, že byly zálohy tuze daleko od první linie. (Jde tu o armádní zálohy, kterými projevuje velitelství svou vůli.***)

Od té doby, co se oba soupeřové zakopali, a fronta se jaksi ustálila, t. j. válka nabyla formy, kterou nazýváme válkou posiční — ač ne úplně správně, neboť válka jest pouze jedna a válka posiční jest pouhou fásí boje — hlavní velitelství francouzské neustálilo přesně své doktriny. Je pravda, že se za míru o této formě válčení skorem vůbec nevědělo. Při aplikačních cvičeních, prováděných podle mapy, se nepamatovalo na podobnou stabilisaci, a nepomýšlelo se tudíž, aby se vojsko cvičilo v útocích proti souvislým posicím, dobře organisovaným, kterých nelze obejíti na křídlech. Během války 1914 nabylo se určitých, avšak nepatrných

*) Viz přílohy čís. 12. a 13. „Početní stavy před bitvou a ztráty během boje.“

**) Ztráty: 1. pluk cizin. legie dne 9. V.: 50 důst., 2047 mužů; 7. pl. mar. střelců dne 9. V.: 50 důst., 1933 mužů.

***) Generál Joffre ve svém přípise ministrovi války ze dne 23. VIII. 1915.

poznatků jen bitvou v Champagni. Champagnská bitva byla však mnohem mírnější, měla menší výsledky a nemohla tudíž sama poskytnouti dostatečných ponaučení pro šťastnou operaci. Generál Foch píše o 9. květnu mimo jiné toto: „Velitelé všech stupňů nepředvídali, jak se zdá, že by takový útok mohl postupovati rychlostí skorem 4 km za hodinu, tak jak postupovala marocká divise.“

Pro nedostatek přesných pokynů pro vedení takové ofensivy vydal hlavní velitel dne 16. dubna 1915 instrukci, jak vésti ofensivu většího rozsahu, aby poučil své podřízené.

V této instrukci čteme: „Zasadíme-li jednu divisi na frontě 1200 metrů, může tato divise vyvinouti značné úsilí po více dnů, bude-li moci bojovou linii stále živiti čerstvými zálohami.“ — A na jiném místě čteme: „Brigáda, která má většinu svých jednotek v přímé blízkosti fronty, bude pohotova zasáhnouti a bude pro první den dostatečně silna. Jiná brigáda by odpočívajíc byla pohotova postoupiti za několik hodin do úkrytů poblíže fronty.“

Tentokráte převládalo mínění, že bude dosti kdy na manévrování. Jelikož se odhadovalo, že úsek, ostřelovaný nepřátelským dělostřelectvem, je hluboký 8 km, byly zálohy umístěny mimo hranice nebezpečí.

Tu poznáváme chybu, společnou všem velitelstvím. Bitva dne 9. května právě dokázala, že zálohy nemohou za podobných podmínek na rozkazy velitelství už manévrovati...

„U Arrasu počátek bitvy, omezený na jednu zteč, vyvíjí se tak rychle, že velitel nemá už ani kdy přijímati hlášení svých podřízených, a natož aby učinil nějaké rozhodnutí, ukvapené, a předal je svým zálohám; v takové chvíli jest už vhodný okamžik ztracen.“*)

Tato vzdálenost záloh od první linie způsobovala velmi trapné následky, když se záloh používalo. S počátku hlásí veškeré armádní sbory, kromě X. sboru úspěch. Tentokráte nebylo ještě možno, aby si generál d'Urbal učinil představu o místě, kde bude úspěchu moci využíti a kde se úspěch skončí vítězstvím.

Leč situace se poznenáhlu objasňuje: ve 12 hodin 55 min. hlásí XXI. sbor, že se musil zastaviti před Notre Dame de Lorette a ve 13 hodin oznamuje teprve XVII. sbor, že musí ustupovati.

Konečně ve 13 hodin 25 minut nabývá XXXIII. sbor úplného úspěchu.

O pět minut později už se daly zálohy v pohyb; jest však již pozdě, aby mohly zasáhnouti v pravý čas.

Tato situace, známá generálu Pétainovi, veliteli XXXIII. arm. sboru, vnukala mu obavu, že bude isolován, a proto se neodhodlal použíti svých záloh k ofensivě.

Zálohy XXXIII. sboru jsou vyčerpány po částkách: 3 prapory 8. pluku zuávů byly zasazeny ve 13 hodin,

½ praporu 4. pluku mar. střelců v 15 hod. 30 min.,

½ praporu 4. pluku mar. střelců v 16 hod.

aby upevnily frontu a čelily protiútoku, nikoliv však aby využily nabytého úspěchu. Konečně k večeru jsou ještě dva prapory volné, západně od silnice béthunské.**)

*) Generál Joffre.

**) Generál Foch v svém hlášení hlavnímu veliteli č. j. 509/9 ze dne 8. VIII. 1915.

Nebylo-li dosaženo všech očekávaných výsledků, dosáhlo se alespoň toho, že hlavní velitelství poznalo svou doktrinu.

Průlom se nezdařil, hlavní velitel se však domníval, že poznal už způsoby, kterými jindy způsobí průlom s úspěchem.

Generál Joffre píše o věci toto: „Nepříteli se podařilo dne 9. května nahromaditi veškeré místní zálohy do té části své fronty, kde se začínal průlom. Kdybychom byli mohli svésti bitvu na širší frontě, byli bychom zpusobili v nepřátelských posicích více mezer, a nepřítel byl by musil rozděliti své zálohy do všech těchto mezer; naše prostředky nám toho však nedovolovaly.

Zdá se, že můžeme tvrditi, že by se tak zeslabenému nepříteli nebylo podařilo čeliti našemu úplnému úspěchu..... Z bitvy u Arrasu můžeme právem vyvoditi, že s dělostřelectvem, kterým disponujeme, můžeme nepřátelskou frontu prolomiti a že lze průlomu i využíti, jen když budeme silně útočiti v stejnou dobu na různých frontách, všude však na frontě široké."

Generál Petain jest podobného názoru:

„Útok 9. května svědčí o tom, že průlom nepřátelské posice jest možný:

1. musí však býti připraven metodicky a velmi důkladně;
2. má-li se průlom podařiti, musí se vyvíjeti velmi rychle;
3. jest snadnější ve volném než v opevněném terénu;
4. musí se podniknouti na široké frontě.

Za útoků dne 16. června 1915 v Artois a za kombinovaných operací v září 1915 v Champagni a v Artois bylo na tyto zásady pamatováno.

Generál Foch jest však úplně jiného přesvědčení. Jakmile byl prostudoval sílu, kterou disponovali Němci na počátku bitvy u Artois, učinil generál Foch tento poznatek:

„Průlom je věc problematická, neposkytneme-li útočným jednotkám prostředků nových, jako otravných plynů, které se roztáhnou na několik linií a znemožní v nich pobyt...

Když Napoleon organisoval centrální útok, nebylo jeho úmyslem prolomiti nepřátelskou linii veskrz; toho také takticky nikdy nedosáhl, nýbrž hleděl ji desorganisovati tak, aby byl nepřítel donucen ustoupiti a soustřediti se na jiném místě."

Soustavné desorganisování nepřátelské fronty jest tudíž cílem průlomu. K tomuto poznání dospěl maršál Foch, když byl důkladně prostudoval velkolepý úspěch marocké divise dne 9. května 1915.

Touto metodou pak tento pozdější velitel spojeneckých vojsk zvítězil a tři léta potom zahnal za hranice Francie císařské vojsko německé.

Nemohu ukončiti tuto malou studii a nepoukázati na jeden z nejdůležitějších prvků vítězství, na prvek, kterého si byla všechna velitelství dobře vědoma.

Jest to morální hodnota marocké divise a hlavně pluku legie, za jehož elitní rotu byla považována rota česká.

Tam nebylo ani zapotřebí posilovati morálku vojsk tím, že se divise stáhla za frontu. Dne 22. prosince 1914 bojovala divise a hlavně pluk legie severně od Prunay, kde postoupil o 1500 m.

V měsíci březnu vidíme marockou divisi ještě u Ferme d'Alger, v úseku mezi Marquises a la Croix de la Pompelle, kde se pokusili Němci o útok — avšak marně. Marocká divise nepustí ani píď půdy — jest to jednotka chrabrých vojínů, kteří netrpělivě čekají na chvíli, kdy jim bude dopřáno měřiti se s vojskem císařským.

V celé divisi se vytvořila velmi pevná a nezlomná hodnota morální — vše tvoří jeden celek, legionáři, zuávové, střelci a dělostřelci, kteří se znají už dosti dlouho, kteří si společně vybojovali nejlepší uznání v armádě.

Jméno marocké divise jest už zapsáno do zlaté knihy, neboť vojska její prokázala svou hodnotu vojenskou a morální, ukázala všem, co jest obětovati se.*) Bylo to ve prospěch nesmrtelné Marny, kdy marocká divise měla setrvati v obraně v úseku mondementském s prostředky méně než organickými,**) byvši okleštěna ve prospěch šťastnějších druhů, kteří měli poraziti Němce na Marně.

Obětavost této elitní divise přinesla ovoce: „vítězství na Marně", a hlavní velitel plně uznal její práci.

Generál Foch napsal v své zprávě toto:

„Marocká divise obsadila Mondement, zámek a lesík. Jest nutno, aby se tam udržela děj se co děj, neboť bitva bude se otáčeti kolem této osy. Máme štěstí — marocká divise jest zde!"

Den 9. května měl býti slavným dnem divise. Jest to vzkříšení, jež každý zná a o němž mluví s pietní vzpomínkou. Byla to první velká ofensiva, kterou německé vojsko pociťovalo velmi nemile.

Den 9. května byl posvěcen krví četných druhů tohoto elitního vojska, den, který přijala divise za svůj svátek. A ještě nyní slaví legie tento den, věnujíc srdečnou vzpomínku všem padlým. Avšak všichni padli rádi, neboť dobyli vítězství.

Morální síla zvítězila nad císařskými vojsky vedenými tyransky.***)

Vzpomeňme dnes všech padlých hrdinů vojáků, mezi nimiž byli naši první dobrovolníci, kteří připravili půdu naší samostatnosti!

Budiž čest těmto padlým hrdinům národa Jana Husa a Jana Žižky! Rádi umírali za svou vlast pod praporem přátelské Francie. Osud nedopřál jim spatřiti vlasti svobodné.

V Praze dne 9. května 1924, v den devátého výročí bitvy v Artois.

---

*) Přílohy č. 12. a 13.

**) Marocká divise, utvořená teprve za války, měla menší organické prostředky než divise ostatní.

***) Přílohy č. 14., 15., 16. a 17.

VII.

Přílohy.

10. armáda. Příloha č. 1.
33. arm. sbor.
Štáb — 1. oddělení.
čj. ....

ROZKAZ.

Po devítiměsíčním tažení, z něhož 7 měsíců bylo ztráveno v zákopech, jest na čase vyvinouti konečně rozhodné úsilí, prolomiti nepřátelskou linii a vyhnati nejdříve — než bude možno dobýti lepších výsledků — Němce z národního území.

Nadešla příznivá chvíle. Armáda nebyla nikdy statnější a neměla nikdy pevnějšího ducha. Po houževnatých a zuřivých útocích, provedených v prvních měsících války, musí se nepřítel spokojiti obranou jak na západní, tak i na východní frontě.

Neutrální národy čekají se zasáhnutím, až jim dáme znamení svým úspěchem.

Zdá se, že nepřítel má proti nám jen několik divisí. Naše početné stavy jsou čtyřnásobné. Mimo to máme nezměrné množství dělostřelectva, jaké se dosud ještě nikdy neobjevilo na bojišti.

Dnes nejde již jen o výpad nebo o obsazení jednoho zákopu, nýbrž o porážku vetřelcovu. Jest tudíž provésti na nepřítele co možná nejhouževnatější útok a pronásledovati jej pak s největší energií nedbajíc únavy, hladu, žízně ani útrap.

Neporazíme-li nepřítele úplně, nedobudeme ničeho.

Nechť jest každý přesvědčen, důstojníci, poddůstojníci a vojíni, že od vydání rozkazu k útoku až do dosažení konečného úspěchu nastaly chvíle, kdy nutno vyvíjeti veškerou odvahu a vlasti poskytnouti veškerých obětí.

Generál velitel 33. armádního sboru:

Pétain v. r.

---

33. armádní sbor. Příloha č. 2.
Štáb — 3. oddělení.
čj. 3.183 P. C.

Tajné — otevře velitel sám!
M. V., 2. května 1915.

ROZKAZ PRO ÚTOK

dne ..... května 1915.

I. **Všeobecný úkol 10. armády:**

10. armáda zahájí ofensivu, aby prolomila nepřátelskou frontu. Ofensiva tato bude vedena s největší možnou pružností a bude dovršena okamžitým pronásledováním, vedeným bez oddechu a bez soucitu, aby se nepřítel nemohl vzchopiti a opět odporovati.

II. **Úkol 33. armádního sboru:**

Armádní sbor bude držeti v šachu západní okraje Ablain St. Nazaire a Carency, proti nimž bude manévrovati 70. divise z jihu, a vyrazí k útoku se zbývajícími dvěma divisemi proti výšinám 119 (východně od Souchez) a 140 (jižně od Givenchy en Gohelle).*) Jakmile bude těchto výšin dobyto, budou ihned organisovány tak, aby byl znemožněn každý nepřátelský protiútok proti nim.

Jezdectvo a pěchota, jichž nebude zapotřebí pro tuto organisaci dobytého terénu, zahájí ihned pronásledování.

Nalevo bude XXI. sbor útočiti na hřbet Angres—Souchez. Vpravo bude 20. sbor útočiti na kotu 140 — La Folie — le Telegraph détruit.

III. **Úkoly divisí:**

a) 70. divise bude hájiti celistvosti své fronty mezi Ablain St. Nazaire a Carency a útočí na Carency z jihu. Po dobytí Carency bude s 21. sborem a 77. divisí pokračovati v ofensivě směrem na Souchez.

b) 77. divise vyrazí z fronty: okop 5 mimo — okop 1 lesa berthonvalského včetně a útočí povšechným směrem: bois du Cabaret rouge — Givenchy. V Cabaret rouge zanechá posádku; taktéž na 119 a čelem k lesu givenchyskému.

c) Marocká divise bez 2 pluků vyrazí z fronty: okop 1 lesa berthonvalského mimo — okop ecoivreský mimo a bude postupovati povšechným směrem: kota 140; tu pevně obsadí čelem k severovýchodu.

d) Sborová záloha:
2 pluky marocké divise: jeden v Mont St. Eloy, jeden v Acq,
jezdectvo arm. sboru: severně od Savy — Aubigny,
ženijní roty arm. sboru**) 14/5 a 9/2 T: Villiers au Bois.

IV. **Den útoku.**

Veškerá vojska budou na svých místech do sedmého (7.) května.

V. **Příprava útoku**

bude provedena dělostřelectvem hrubým, polním a zákopovým, a bude obsahovati:

a) dalekou přípravu; provede ji hrubé dělostřelectvo:
zastřelováním } dne 3., 4., 5., května
zničením opevněných osad }
— zničením ostatních opěrných bodů a flankovišť 6. května;

b) bezprostřední přípravu; provede ji hrubé, polní a zákopové dělostřelectvo takto:

v hodinu H (určí ji velitel armády) započne se kontrolní střelba, která potrvá hodinu (hrubé a polní dělostřelectvo),

v H + 1 hod. započne se bezprostřední příprava veškerým hrubým dělostřelectvem, které bude ostřelovati všechny nepřátelské zákopy; zákopové dělostřelectvo se zúčastní;

*) Ostatní ženijní roty jsou nadále k disposici velitelů divisí.

**) 33. armádní sbor měl 3 divise — 70., 77. a marockou — které byly rozčleněny od severu k jihu takto: 70., 77., marocká.

v H + 3 h. 20 m. započne přípravu polní dělostřelectvo. Ostatní dělostřelectvo pokračuje. (Zničení obranných překážek a ostřelování zákopů.)

VI. **Provedení útoku.**

Pěchota vyrazí v H + 4 hod. bez dalších rozkazů a bude postupovati bez přestávky ve dne i v noci, až dobude cíle. Každý nechť myslí jen na postup přímo vpřed, aniž se zastavuje v okopech a zákopech, aniž dbá o své sousedy, pokud tím nebudou ohroženy boky vlastní jednotky.

Hrubé, polní a lehké zákopové dělostřelectvo bude stále doprovázeti útok. Velitelé dělostřelectva budou se říditi notou velitele armády čj. 833 ze dne 1. května 1915, jejíž opis s připojenými tabulkami se přikládá.*)

VII. **Místa velitelství (při vyražení k útoku):**

33. arm. sbor: Camblain l'Abbé,
70. divise: Château de la Haie,
77. divise: Bois de Berthonval,
marocká divise: Mont St. Eloy.

VIII. **25. zeměbranecký pluk.**

Jednotky 25. zeměbraneckého pluku zůstanou u divisí, kterým byly přiděleny.

IX. **Spojení.**

A) Telefonická spojení byla zřízena péčí sborového velitelství mezi S. V. armádního sboru a S. V. velitelů divisí.

Pěší pluky a jezdectvo v záloze armádního sboru zajistí si spojení s S. V. arm. sboru jezdci, které umístí v ústřednách v Acq, Mont St. Eloy a Aubigny.

B) Velitelé divisí, velitel jezdectva a velitelé pluků sborové zálohy vyšlou sedmého (7.) května spojovacího důstojníka do M. V. 33. armádního sboru.

X. **Zvláštní a drobná opatření.**

Pokyny, týkající se opatření při umísťování před útokem útočných vojsk v zákopech a na jiných místech, formace útočících, organisace telefonického spojení, použití kulometů a zákopových děl, materiální příprava útoku (střelivo, nářadí, potravinová dávka, voda, ulehčení vojskům, identifikační terče a p.) jsou obsaženy v notě hlavního velitele operujících vojsk ze dne 16. dubna a ve zvláštní instrukci sborového velitele.

Generál velitel 33. armádního sboru:
Pétain v. r.

*) Příl. č. 3.

Příloha č. 3.

Použití dělostřelectva 33. armádního sboru (příloha k oper. rozkazu čj. 3183 ze dne 2./5. 1915).

Dne N (den útoku).

Hodina H:	kontrolní střelba
od H + 1 hod.:	1) zničení obranných prací 2. linie (viz tabulku [1])
	2) zničení obranných prací 1. linie (viz tabulku [1])
od H + 3 hod. 20 m.	ostřelování zákopů 1. linie a 2. linie
od H + 4 hod	útok pěchoty; doprovod prodloužení palby.

Příloha č. 4.
(Viz náčrt č. 4. a 5.)

PLÁN NIČENÍ.

I.

Skupina	2. linie	1. linie
Dělostřel. marocké divise — N — 3 baterie	A' B' C'	A B C
Děl. mar. div. — N' — 3 baterie		M — ouvrages blancs
Děl. 39. div. — 3 baterie	M'	ouvrages blancs a P

II.

Děl. mar. div. — N 3 baterie		A B B', C C', Boyau des Boches, Tranchée des Boches, Boyau de Neuville St. Vaast, Boyau de Strauss.
Ostřel zákopů, úkrytů a okopů. (Střelba ve 2 odřadech: a) 20' a 3 rány za minutu, b) 10'	děl. mar. div. N' 3 baterie	Boyau Goethe, Boyau de la Targette M, Boyau de la Targette, Boyau Weimar. Stavba mezi Boyau Weimar a boyau de Neuville.
	děl. 39. div. 3 baterie	ouvrages blancs P, Boyau de la Targette, Ouvrages de Nuremberg a zákop vedoucí do Ouvrage de Dantzig.

[1]) Příl. č. 4.

III. Doprovodná střelba prodloužením.

Děl. mar. div. N 2 baterie.	Boyau des Boches	1. Tranchée de Boches. 2. Boyau de Strauss. 3. Silnice Béthune, Tranchée Goethe.
Děl. mar. div. N' 3 baterie	rovnoběžka k boyau de Neuville	1. Boyau de Neuville 2. Boyau des Goths 3. silnice Béthune, Tranchée Schiller 4. Boyau Weimar, 5. (O 6.) silnice béthunská, Tranchée Schiller.
Děl. 39. p. divise 3 baterie	směr křižovatky cesty Carency — Neuville se silnicí béthunskou.	1. M' 2. Boyau de la Targette a stavba blízko silnice béthunské, 3. silnice béthunská, Tranchée Kaut

IV. Změna postavení dělostřelectva.

Děl. mar. divise N' — 2 baterie,
— úvoz č. 1. až po kotu 123,
— ústí do úvozu č. 2,
— úvoz č. 3 a 4.

Za této ochrany a za ochrany hrubého dělostřelectva, které střílí na hřbet 119 — 140 La Folie, přemístí se pak oddíly zůstavší na místě do okolí silnice béthunské.

V. Střelba proti bateriím.

Děl. mar. divise — 1 baterie Děl. mar. divise — 90 m/m 3 baterie.	Nepřátelská baterie mezi baterií 39 a silnicí Ecoivres — Neuvile St. Vaast.

Marocká divise. Příloha č. 5.
Štáb — 3. oddělení. M. V. 3. května 1915.
Čj. .... Tajné!

ROZKAZ K ÚTOKU č. 430 (1 díl).

pro den ....

I. Všeobecnosti:

Přikládám operační rozkaz generála velitele 33. armádního sboru.

Zvláštní disposice pro divisi.

Úlohy brigád:

1. brigáda (3 prapory pluku cizinecké legie) bude útočiti na: Ouvrages blancs, P, Tranchée M.

Postupné cíle: Ouvrage de Nuremberg a Tranchée Schiller, kota 140.

Osa útoku: boyau de Weimar. Velitel brigády si ponechá v pohotovosti jednotky pro krytí svého pravého boku od La Targette pro případ, kdyby 39. pěší divise byla zastavena před touto posicí.

2. brigáda (3 prapory 7. pluku afrických střelců — tirailleurs) bude útočiti na frontě: tranchée A, ouvrages B, B'.

Postupné cíle: tranchée des Boches, tranchée Goethe-Schiller.

Osa útoku: boyau Neuville St. Vaast, kota 125 a 140.

Jest samozřejmé, že útočná vojska musí býti ve spojení se svými sousedy, že určené fronty nemají se považovati za absolutní a že nutno pomáhati sousedům — kdyby snad byli zastaveni — útoky na body v jejich pásmu.

II. **Zálohy divise:**

jeden prapor pluku cizinecké legie,

jeden prapor 7. pl. střelců (tirailleurs) jihovýchodně od Mont St. Eloy.

III. **Provedení útoku.**

V každé brigádě první prapory budou míti 3 roty v 1. linii, 4. zůstane jako podpora.

Za přípravy budou všechny tři prapory každé brigády umístěny v zákopech.

Jedna rota od každého praporu k disposici velitele divise bude v zákopech první linie, kde bude posádkou po vyražení k útoku.

IV. **M. V.:**

Divise: Mont St. Eloy (maison Lamalier);

1. brigáda: asi 100 m východně od křižovatky boyau A se zákopem 1. linie;

2. brigáda: asi 80 m jižně od jižního okraje Bois de Berthonval.

V. **Ženijní vojsko:**

Každá rota dodá jednu četu jedné z brigád: četa 19/2 bude postupovati s 1. brigádou, četa 5/15 T s druhou brigádou. Prvky 19/2 žen. budou doprovázeti nebo předcházeti vojska, určená pro první útočný sled; prvky 5/15 T pro 2. útočný sled (vybudování dobytých zákopů, drátěné překážky).

VI. **Zeměbranecké jednotky:**

Jedna rota pro každou brigádu.

Úkol: dohled na cirkulaci v okopech, úprava okopů, vybudování okopů, spojení s naslouchacími stanicemi a dobytými zákopy, zásobování střelivem, materiálem pro překážky, potravinami, vodou a pod.

VII. **Spojení.**

A) Telefonické spojení jest zřízeno mezi M. V. divise a M. V. brigád. Tato spojení budou zdvojena optickými prostředky (z počtu brigád).

B) Každý velitel brigády vyšle k velitelství divise spojovacího důstojníka; přijde v 7 hodin.

VIII. **Zevrubná opatření**

budou vydána zvláštní instrukcí a rozkazy.

Generál velitel marocké divise:
Blondlat v. r.

Marocká divise. Příloha č. 6.
Velitelství dělostřelectva.
Čj. ....

Umístění baterií.

1 oddíl 75 mm : 2 baterie na okraji lesa des Alleux, 1 baterie na západních protisvazích cesty brunehautské.
1 odd. 75 mm (kolon.) : Chemin des Pylones po obou stranách cesty ze dvora berthonvalského asi 1200 m východně od Mont St. Eloy.
1 odd. 75 mm (III/39) : na jihovýchodních svazích koty 140 (1 km jižně od Mont St. Eloy).
1 odd. 90 mm (mar. div.): u hřbetu 114.

.... Oddíl u Pylones jest 1700 m od svých cílů; ostatní oddíly 3000 m.

Úkoly: (viz rozkaz arm. sboru § dělostřelectvo).

Marocká divise. Příloha č. 7.
1. brigáda. Acq dne 6. května 1915.

ROZKAZ K ÚTOKU.

Výzbroj a materiál.

a) První prapor bude vyzbrojen takto:
bez torby,
250 nábojů,
přístroje Filloux,
48. p. nůžek žen. vojska,
praporní nůžky,
malé nářadí (ruční),
ruční granáty,
potraviny pro den,
2 dny zál. potravin.

b) Druhý prapor bude vyzbrojen:
bez torby,
250 nábojů,

přístroje Filloux,
praporní nůžky,
potraviny pro den,
2 dny zál. potravin,
ruční (malé) nářadí.

Prapor doprovází jedna ženijní četa, která bude rozdělena mezi 4 roty a vyzbrojena nůžkami, dynamitovými náboji, ručními granáty a žebříky.

c) Třetí prapor:
bez torby,
250 nábojů,
potraviny pro den,
2 dny zál. potravin,
ruční (malé) nářadí,
2 pytlíky na hlínu pro muže.

Jedna ženijní četa přiděluje se praporu a je vyzbrojena lopatami, krumpáči, granáty, dynamitovými náboji a j.

Půl roty zeměbranecké ženijní roty postupuje s 3. praporem a je vyzbrojena lopatami, krumpáči, pytlíky na hlínu a materiálem pro překážky.

Rota 25. zeměbraneckého pl. bude pak zásobovati lopatami, krumpáči, pytlíky a materiálem pro překážky.

Obsazení zákopu.

Prapory obsadí zákopy ve 4 hod. 30 min.

Období dělostřelecké palby.

Za dělostřelecké přípravy zaujmou prapory tato místa:

1. prapor v zákopech 1. linie a v úkrytech na severu;
2. prapor v zákopech 2. linie s četou kulometů vpravo a vlevo;
3. prapor v zákopech berthonvalských;

rota 4. praporu posádkou v zákopech berthonvalských nebo — není-li místa — v úkrytu u Berthonvalu, a opustí jej co nejdříve;

½ roty zeměbraneckého ženijního vojska: tranchée du chemin des Pylones, opírajíc pravé křídlo o okop ecoivreský;

rota 25. zeměbraneckého pl. vlevo od ní (tranchée des Pylones).

Rota vyšle strážné do okopů a dodá mužstvo pro jejich udržování.

V hodinu H + 3 hod. 10 min. obě čety kulometů posice obsadí naslouchací stanice na křídlech.

Čety tyto zahájí střelbu s nepravidelným časovým rozdílem, a to každých 5 nebo 10 minut a až do 4 hodin (H + 4).

V H +3 hod. 20 min. postaví se 1. prapor v útočném zákopu (viz doleji).

2. prapor, ženijní četa a 2 čety kulometů umístí se v zákopu 1. linie; 3. prapor s ženijní četou do zákopu 2. linie.

½ žen. roty zeměbrany a rota 25. pl. zeměbrany zaujmou své místo v zákopu berthonvalském, první přes boyau de la Ferme a druhá přes boyau des Ouvrages blancs.

Provedení.

V H + 4 hod. prodlouží dělostřelectvo palbu, kulomety zahájí činnost a všechny 3 čelní roty vyrazí rozvinuty v jednom sledu.

Jakmile postoupí pěchota přes přechody v drátěných překážkách . . .

V pohybu se bude pokračovati podle plánu: nejprve čelem k cíli, a jakmile bude překročena polní cesta, vedoucí podél P a Ouvrages blancs, budiž postupováno směrem sev. vých. na kotu 140! Každý důstojník a poddůstojník nechť se řídí podle busoly, aby neztratil směr.

Ihned poté se rozvine 4. rota s cílem „Ouvrages de Nuremberg“.

2. prapor a 2 čety kulometů sledují hned 1. prapor, využívajíce okopu pro naslouchání.

Roty postupují v šlépějích rot předcházejícího praporu.

3. prapor, který zaujal místo 1. praporu v 1. linii, bude postupovati na rozkaz velitele pluku.

Děla 58 následují 3. prapor.

½ roty zeměbraneckého žen. vojska začne co nejdříve zřizovati spojovací okop mezi organisacemi francouzskými a německými, počínajíc ruskými zákopy, započatými za útoku.

Rota 25. zeměbran. pl. postoupí, aby upravila německé okopy.

4. prapor následuje za ostatními, které se zastaví až na kotě 140.

S velitelem pluku bude postupovati telefonní družstvo, které zřídí spojení s čelními prvky.

Torby prvních tří praporů zůstanou shromážděny v Acq, kde budou pak naloženy na vozy.

Polní láhve musí býti naplněny při příchodu vojsk na místo určení.

Velitel 3. praporu hlásí umístění střeliva v zákopu 1. linie.

Důstojníci budou vystrojeni jako mužstvo.

N o t a: Útočný zákop bude obsazen takto:

1. rota:
- 1 četa vlevo od okopu 156,
- 1 četa vpravo od okopu A,
- 1 četa vlevo od okopu A,
- 1 četa vpravo od okopu B.

2. rota:
- 1 četa vlevo od okopu B,
- 1 četa vpravo od okopu C,
- 2 čety vlevo od okopu C.

3. rota:
- 1 četa vpravo od okopu D,
- 1 četa vlevo od okopu D,
- 1 četa vpravo od okopu E,
- 1 četa vlevo od okopu E.

4. rota zůstane v okopech až do doby, kdy bude útočný zákop vyklizen:

1 četa v okopu A,
2 čety v okopu B,
1 četa v okopu C.

Marocká divise. Příloha č. 8.
1 brigáda. Acq dne 7. května 1915.

DODATEK K ROZKAZU PRO ÚTOK 1. BRIGÁDY.

Umístění jednotek:

1. Prapor Noiré přibude do 1. linie ve 3 hod. a smění prapor Collet, který se přemístí okopem Ouvrages blancs, des Meules, rovnoběžně s dvorem berthonvalským a odsunovým okopem do okolí jihovýchodně od Mont. St. Eloy.

2. Prapor Muller se přemístí přes okop Ouvrages blancs, de la Ferme a bude míti čela proudů na rovnoběžce berthonvalské ve 4 hodiny.

Rovnoběžka tato a okop des Meules nebudou překročeny, dokud jich prapor Collet nevyklidí; pak se přemístí prapor Muller do 2. linie přes boyau des Ouvrages blancs a boyau des Meules.

3. Čety kulometů postupují za praporem Muller; jedna přes boyau des Ouvrages blancs, jedna přes boyau de la Ferme.

4. Prapor Gaubert bude postupovati za praporem Muller přes boyau des Ponts a la Ferme a postaví se v rovnoběžce berthonvalské.

Plukovník **Pein** v. r.

Marocká divise. Příloha č. 9.
1. brigáda. Acq dne 8. května 1915.
2867 B′.

Plukovník PEIN, prozatímní velitel 1. brigády, veliteli dělostřelectva marocké divise.

Aby se zabránilo všelikému neštěstí za dělostřelecké palby na průchody v nepřátelských překážkách, vydal jsem rozkaz, aby naslouchací stanice a okopy k nim vedoucí zůstaly neobsazeny až do H + 3 h. 12 min.

Předsunutí strážní ustoupí po tuto dobu do 1. linie.

Jelikož Vaše střelba ustane mezi 3. h. a 3. h. 10 min., v kteréžto době obsadí Němci své přední stráže, prosím Vás, abyste zahájil ve 3 h. 10 min. prudkou palbu na nepřítelovy zákopy nejdále předsunuté a na jeho naslouchací stanice.

Ve 3 h. 12′ prodloužíte pak poněkud palbu a tímto okamžikem začnu teprve opět obsazovati naslouchací stanice.

Mimo to žádám Vás důtklivě, abyste dal střileti také na drátěné překážky, za 1. linií a kryjící linii druhou.

Myslím, že vyrazím proti Ouvrage de Nuremberg asi ve 4 h. 20′.

Ostřelujte laskavě jeho organisace a překážky od H + 4 h. 10′ do H + 4 h. 20′.

Plukovník **Pein,** v. r.

Marocká divise. Příloha č. 10.
1. brigáda. Acq 8. května 1915.

Plukovník PEIN, prozatímní velitel 1. brigády p. p.:
Podpluk. veliteli pluku cizinecké legie, velitelům praporů C, D, A.

Jedno dělo, umístěné pro bočnou palbu, má ostřelovati zákopy ouvrages blancs až do vyražení k útoku.

Pein, v. r.

---

9. května 1915. Příloha č. 11.

HLÁŠENÍ DODANÁ KE DVORU BERTHONVALSKÉMU DNE 9. V.

1. Jsme blízko koty 140. Protiútok vyráží z La Folie.

Plukovník **Cot,** v. r.

2. Jsem na hřbetu Ouvrages blancs. Potřebuji nezbytně, děj se co děj, ještě jeden prapor směrem na La Folie.

Plukovník **Pein,** v. r.

3. **Zpráva od 39. p. divise.**

Překročili jsme La Targette ; v Neuville St. Vaastu máme vojsko. Bylo by možno stříleti na severní a s. z. okraje Neuville — avšak velmi opatrně. Posílám tuto žádost hrubému dělostřelectvu do Acq.

Příloha č. 12.

POČETNÉ STAVY

zasazených vojsk u pluku legie dne 9. května 1915.

Jednotka	Důstojníci	Poddůstojníci a mužstvo
Prapor C (1)	18	920
D	18	936
A	16	941
B	17	946
Kulometčíci	3	168
Štáb pluku	3	6
Úhrnem	75	3917

(1) Rota C 1 = rota česká, „Compagnie Na Zdar".

Příloha č. 13.

ZTRÁTY PLUKU LEGIE DNE 9. KVĚTNA 1915.

Hodnost	Mrtví	Ranění	Poznámky
Podplukovník	—	1	
Majoři	3	—	
Kapitáni	3	9	
Nadp. a poručíci	10	22	
Úhrnem	16	32 (¹)	(¹) Mimo to 2 důstojníci raněni, kteří zůstali na frontě.
Podd a mužstvo	252	1637	
Úhrnem	1889(²)		

(2) U praporu C je 5 důstojníků mrtvých a raněných: mezi nimi první čs. důstojník, poručík Dostál, který umíral spokojeně se slovy: „Sláva praporu! Ať žijí čeští vojáci!"

Z českých dobrovolníků bylo nejméně 50 mrtvých a 150 raněných.

Příloha č. 14.

VÝŇATEK Z VÝPOVĚDÍ NĚMECKÉHO ZAJATCE O BITVĚ V ARTOIS.

Dne 9. května přišel jsem do Neuville St. Vaastu a účastnil jsem se útoku, který byl odražen.

V 11 hodin nemělo německé dělostřelectvo už střeliva a ustupuje ve zmatku, odnášejíc závěry a zanechavši svá děla na pospas Francouzům.

Příloha č. 15

VÝŇATEK ZE ZÁPISNÍKU FRANCOUZE—ZAJATCE, KTERÝ ZBĚHL NĚMCŮM V MAUBEUGE KONCEM ČERVENCE 1915.

9. května:

Neuspořádané houfce Němců, bez pušek a výzbroje, mající oči plné bláta, utíkají ve zmatku směrem k východu.

Kanonáda jest velmi silná. Důstojníci němečtí pokoušejí se zastaviti a uspořádati prchající mužstvo, leč marně — vojsko neposlouchá. Několik vojínů zastřeleno pro neposlušnost.

10. května:

Němci stále prchají přes pole a po cestách. Důstojníci střílejí do prchajících. Obyvatelstvo čeká horečně na příchod Francouzů. Řady vozů s raněnými a mrtvými projíždějí dnem i nocí.

Posily přicházejí, ale zmatek nepřestává. Kdekdo prchá, odhazuje zbraň i výzbroj, ba někteří i oděv. Jedním slovem jest to banda divochů, jejichž strachu nelze popsati.

Příloha č. 16

ROZKAZ Č. 38.

hlavního velitele operujících vojsk ze dne 10. května 1915.

Generál, hlavní velitel východní skupiny armád uděluje armádní pochvalu XXXIII. armádnímu sboru, skládajícímu se ze 70., 77. a marocké divise, který se za velení generála Pétaina vyznamenal dne 9. května obdivuhodnou energií, zmocniv se téměř jedním skokem více než 3 km nepřátelské linie, vzav nepříteli 25 kulometů, 6 děl a 2000 zajatců.

Joffre, v. r.

Příloha č. 17.

ROZKAZ Č. 102.

velitele X. armády ze dne 8. září 1915.

Generál velitel X. armády udílí armádní pochvalu 2. pochodovému pluku, 1. pluku cizinecké legie:

„Maje se dne 9. května pod velením podplukovníka Cota bodákovým útokem zmocniti velmi silně organisované německé posice, vyrazil nádherně k zteči s důstojníky v čele. Zmocnil se jedním přískokem několika kilometrů území, nedbaje velmi silného odporu nepřítelova a smrtící palby jeho kulometů.“

Generál **d'Urbal,** v. r.

Příloha č. 18.

A. POSTUPNÝ VZRŮST DĚLOSTŘELECTVA ZA SVĚTOVÉ VÁLKY 1914—1918 (západní bojiště).

SITUACE DĚLOSTŘELECTVA dne 2. srpna 1914 a dne 1. listopadu 1918.

Materiál. 2./6. 1914	Počet bat.	Materiál 1. 11. 1918		Počet bat.
Děla 75 mm polní	1011	65 mm horské		55
Hrubé a těžké dělostřelectvo		75 mm polní		1041
		Zákopové děl.	56	72
155 mm C TR	26		75/150	43
			240	43
120 mm Baguet	11	Hrubé dělostř s koňským potahem (829 baterií)	105	171(1)
95 mm	6		120 L	20
120 mm dalek. traktory	4		155 C. S.	370
			155 C. St. Ch.	69
120 mm dalek.	20		155 C. Mle 1912	22
			155 C. Mle 1877	99(2)
Úhrnem	67 (1)		155 C. Mle 1877/14	18
			155 C. Mle 1917	60
(1) z nich 4 baterie na traktorech		Děl. na aut. (584 baterie)	75 mm na aut.	342(3)
			120 L	
			145 Mle 1916	17
			155 C Mle 1912	4
			155 L 1877	35
			155 L. 1917	9
			155 E G P F.	58
			Houf. 220 mm	8
			Houf. 220 TR	62
			Houf. 6 palců	2
			Houf. 270 mm	6
			Houf. 280	26
		Těžké dalekonosné	16, 220, 240, 270, 293, 370 mm	50(4)
		Těžké na železnici	19, 200, 240, 249, 274. 285, 305, 32, 340, 370, 400, 520	54
		Obsluha nám (16—19—24)		21
		Posiční		294
		Autoděla 75 mm		81(5)
		75 mm na člunech		22(6)

B. ROZČLENĚNÍ DĚLOSTŘELECTVA NA SEVERO-VÝCHODNÍ FRONTĚ ZÁPADNÍHO BOJIŠTĚ.

Materiál	Počet baterií				
	2. srpna 1914	Srpen 1915	1./1. 1917	1./1. 1918	11./11. 1918
Děl. s koňským potahem:					
75 mm	960	1000	1054	1056	966
95 mm	6	60	24	—	—
105 mm	—	21	41	102	153
120 mm L. a C	31	68	59	68	17
155 mm C.	26	57	140	267	441
155 mm L.	—	40	68	79	175
Hrubé dělostřelectvo	63	246	332	516	786

Z nichž v zápolí: [1]) 12, [2]) 2, [3]) 36, [4]) 6, [5]) 1, [6]) 9.

Materiál	Počet baterií				
	2. srpna 1914	Srpen 1915	1./1. 1917	1./1. 1918	11./11 1918
Dělostřelectvo na autech:					
75 mm	—	—	6	72	306
120 mm L	4	22	30	—	11
155 mm C	—	—	18	20	4
155 mm L.	—	2	38	78	102
14 cm	—	—	7	32	17
Různé moždíře	—	2	44	64	104
Hrubé dělostřelectvo	4	26	137	194	238
Úhrnem 75 mm	960	1000	1060	1128	1172
Hrubé dělostřelectvo	67	272	469	710	1024

C. ROZČLENĚNÍ DĚLOSTŘELECTVA V BITVĚ NA ŘECE SOMMĚ V ROCE 1916.

VI. armáda dne 1./7. Útočná fronta 15 km	X. armáda dne 4./9. Útočná fronta 21 km
Polní dělostřelectvo:	
111 baterií = 444 děl, t. j. 1 baterie na 144 m fronty	159 baterií = 636 děl, t. j. 1 baterie na 132 m fronty
Hrubé dělostřelectvo:	
228 děl krátkých, 300 děl dlouhých 528, t. j. 1 hrubé dělo na 28 m fronty, 1 krátké na 65 m fronty a 1 dlouhé na 50 m fronty	344 děl krátkých, 364 děl dlouhých 708, t. j. 1 dělo hrubé na 29 m fronty, 1 krátké na 61 m fronty a 1 dlouhé na 50 m fronty
Těžké dělostřelectvo s velkou mohutností:	
56 moždířů 61 dalekonosných děl	56 moždířů 64 děl dalekonosných
Zákopové dělostřelectvo:	
1 baterie 58 mm na 300 m fronty 1 baterie 240 mm na 1 km fronty	1 baterie 58 mm na 360 m fronty 1 baterie 240 mm na 1100 m fronty

D. ROZDĚLENÍ DĚLOSTŘELECTVA 4. ARMÁDY PŘI ÚTOKU DNE 26. ZÁŘÍ 1918.

Útočná fronta: 25 km.

Polní lehké dělostřelectvo . . . . 333 baterií
Polní hrubé dělostřelectvo . . . . 172 „
Těžké dělostřelectvo . . . . 107 „
Těžké dělostřelectvo velké mohutnosti . . . 80 děl

612 baterií a 80 děl

E. HUSTOTA DĚLOSTŘELECTVA NA STRANĚ FRANCOUZSKÉ A NĚMECKÉ ZA VÁLKY 1914—1918.

	Fronta útoků	Hustota Počet baterií na každý km	Doba přípravy
Francouzské útoky:			
1914	—	5	—
Champagne (září 1915)	35	14	3 dny
Somme (červenec 1916)	15	18	7 dní
Aisne (duben 1917)	40	25	10 dní
Flandry (červenec 1917)	4	38	15 dní
Verdun (srpen 1917)	17	37	7 dní
Malmaison (říjen 1917)	10	40	6 dní
X. armáda (18./7. 1918)	20	21	bez přípravy ([1])
I. armáda (8./8. 1918)	30	26	30' až 4 h
X. armáda (18./8. 1918)	15	26 (?)	30' (?)
IV. armáda (26./9. 1918)	25	26	6 h
Německé útoky:			
Riga (srpen 1917)	4	35	5 h
Picardie (březen 1918)	80	21	5 h
Aisne (květen 1918)	55	32	2 h 40'
Matz (červen 1918)	34	(?)	3 h 45'
Champagne (červenec 1918)	90	25	4 h 30'

[1]) S použitím tanků.